

Recension

Hume Variations

Jerry A. Fodor

Oxford University Press, 2005. 165 s. ISBN 0199287333 (paperback)

För de som är intresserade av filosofin inom kognitionsforskningens område så är Jerry Fodor ett välkänt namn. Både hans förespråkande av tankespråkshypotesen som förklaring av mentala processer, samt hans diskussion om tesen att kognitionen är uppdelad i samverkande moduler med olika specifika uppgifter har haft ett mycket starkt inflytande inom kognitionsvetenskapen. På senare år har han tillsammans med Ernest Lepore angripit meningsholismen och i stället förespråkade en atomistisk teori om begreppsligt (Fodor åsyftar för det mesta mentala representationers) innehåll. *Hume Variations* kan sägas vara en fortsättning på Fodors arbete om mental representation, dess struktur och de enskilda representationernas innehåll.

Namnet på boken kommer av att Fodor tagit sin utgångspunkt i de teser som Hume argumenterar för i den första delen av *Avhandling om den mänskliga naturen*. Fodor menar att Hume kan ses som något av en pionjär inom teoretiserandet kring mentala processer, och att det dels finns korrekta enskildheter och att Hume ofta, även när han sedan enligt Fodor tar fel, har väldigt god näsa för vad den här typen av teorier måste förklara och hur de hänger ihop. Boken bör inte ses som resultatet utav en noggrann filosofihistorisk exegetisk forskning om Humes egna ståndpunkter, utan snarare som några variationer på teman inspirerade av Hume.

Fodor förespråkar, i likhet med Hume, en teori där tänkande baseras på system av representationer. I Fodors fall så handlar det om representationer av symboliskt slag som ingår i någon form av logiskt system, liknande det som finns i datorer. De primitiva symbolerna får sitt innehåll genom en lagmässig samvariation med det de representerar och bygger sedan genom kompositionalitetsprincipen upp innehållet hos komplexa sammansatta uttryck. Sålunda skulle representationen ”ko” få sitt innehåll

av att den lagmässigt samvarierar med perceptioner av kor, och kompositionellt kunna bidra med sitt innehåll till innehållet hos den komplexa representationen ”en brun ko som idisslar lyckligt”. Hos Hume så får representationerna sitt innehåll genom perception och genom att de står i en likhetsrelation till det de representerar. Den huvudsakliga mekanismen för att sammansätta representationerna hos Hume är association, även om han även tillgriper något han kallar för fantasin. Enligt Hume skulle ”ko” vara någon typ av sinneserfarenhetsbaserad avbildning av kor, och den komplexa representationen ”en brun ko som idisslar lyckligt” bestå i att våra tankar om idissling, kor, lycka och brunhet är står i associativ relation till varandra då de antas ha observerats ihop. Fantasien kan också mer fritt sätta samman sådant vi inte sett associeras, som exempelvis berg av guld och dylikt.

I det första kapitlet argumenterar Fodor för att Hume var en tidig förespråkare av naturalistisk empirisk psykologi och att den psykologin baserades på mentala representerande entiteter. Han försvarar Hume mot en kritik från Barry Stroud bestående i att Hume hade rätt naturalistisk intention men helt fel teoretiserande. I stället menar Stroud att begrepp identifieras med kapaciteter att utföra något, en uppfattning Fodor tillskriver pragmatismen. Begreppet ko skulle enligt en sådan uppfattning då inte identifieras med en mental representation, utan skulle i stället identifieras med förmågan att kunna kategorisera kor, utföra inferenser om kor och så vidare. Mycket av Fodors bok består sedan i att kritisera sådana uppfattningar. I det första kapitlet argumenterar han vidare att mentala representationsteorier varken är mer eller mindre kompatibla med fysikalistisk ontologi än pragmatiska. De är mentalistiska men det är också pragmatismens teorier som beskriver begrepp utifrån kategoriseringsförmågor och inferentiella relationer.

Förutom att angripa pragmatismen så utvärderar också Fodor Humes psykologi och kommer fram till att Hume på många områden hade helt rätt, särskilt vad gäller de mest fundamentala aspekterna såsom att mental representationer bör åberopas som förklaring av tänkandet, att de består av enkla och sammansatta representationer och att de är relaterade till perceptionen. Dock så är de inte relaterade till perceptionen på det sätt Hume förespråkade enligt Fodor, utan rationalisten Fodor vänder sig i mycket emot just den epistemologi som Hume knyter till sin psykologiska teori. Fodor kritiserar bland annat tanken att representationernas struktur är kopierad från perceptionerna, att association skulle vara den huvudsakliga mekanismen för att sätta samman tankar samt att deras innehåll är baserat på likhet med det representerade.

Generellt kan boken sammanfattas som väl värd att läsa och även studera om man är intresserad av ämnet mental representation. Den svaghet

som finns hos boken är den som är typisk för Jerry Fodor, nämligen att han inte alltid är så noggrann med detaljerna, även om denna bok är något bättre än de senaste årens produktion på den punkten. Till de goda sidorna hör att den trots ett begränsat format är rik på idéer, intressanta uppslag och intressanta diskussioner både om Humes filosofi och om den moderna kognitionsforskningen om mental representation. Dessutom så tror jag, även om boken inte ska ses som en djupgående studie av Hume, att Fodor har rätt i en central fråga. Nämligen att Hume är en föregångare till den moderna vetenskapen om tänkandet och att vi än idag har mycket att lära av hans *Avhandling om den mänskliga naturen*.

CHRISTIAN STRANDH

LITTERATUR

Fodor, Jerry A. 2005. *Hume Variations*. Oxford: Oxford University Press.

Hume, David. 2002 (1739). *Om förståndet – Avhandling om den mänskliga naturen*.

Bok 1. Övers. Robert Callergård. Stockholm: Thales.